

**Todellisesti, ja luonnollisella tavalla
selitettyjä**

Kummitus - juttuja

**ferroiltut tonttujen ja kummitusten
uskomisen estäämiseksi**

Suomentanut Johan Aulén

Turussa 2020

Hustantamo Helmivyö

Kummitus-juttuja

Todellisesti, ja luonnollisella tavalla selitettyjä

Kummitus-juttuja

kerroiltut tonttujen ja kummitusten

uskomisen estäämiseksi

Suom. Joh. Aulén

Pelkosi heitä äiti ja isä!

Rohkeutta tää kirja lapselle lisää!

Kustantamo Helmivyö
Turku 2020

Johan Aulén: Kummitus-juttuja
Toim. Juri Nummelin
Julkaistu alun perin Turussa vuonna 1862
ISBN 978-952-7211-57-1
Painopaikka: Norderstedt, Saksa, BoD

Lukijalle

Jaakko Juteinin *Kummituksia*, joka ilmestyi vuonna 1819, on yleisesti pidetty ensimmäisenä suomalaisena kauhukirjana. Siinä tosin selitetään kaikki kummittelutapaukset luonnollisesti, jolloin kauhu hälvenee.

Samantyyppinen teos on vajaa neljäkymmentä vuotta myöhemmin ilmestynyt Johan Aulénin ruotsista suomentama *Todellisesti, ja luonnollisella tawalla selitettyjä Kummitusjuttuja, kerroiltut tonttujen ja kummitusten uskomisen estäämiseksi* (1862). Aulénin käyttämä alkuperäisteos on Ruotsissa vuonna 1841 julkaistu *En samling förvånande spökhistorier*.

Johan Aulén (1837–1906) oli lennätinvirkai-

lija ja suomentaja, joka työskenteli myös Sannomia Turusta -lehden palveluksessa. Hän käänsi parikymmentä kirjaa, lähinnä elämäntaito- ja muita oppaita. 1870-luvulla hän vaihtoi nimekseen Juho Jäykkä. *Kummitus-juttuja* on harvinaisuus: julkisista kirjastoista sitä on vain Suomalaisen kirjallisuuden seuran kirjastossa eikä sitä ole digitoitu. Käsillä oleva teos on ensimmäinen uudelleenjulkaisu.

Aulénin suomennosta voi pitää kirjallisesti kekseliäämpänä kuin Juteinin: siinä missä Juteinilla on vain lyhyitä erillisiä kertomuksia, Aulénilla kyse on yhdestä tarinasta, johon kaikki kummittelukertomukset ja niiden selitykset on upotettu sisään. Joissain sisäkkäiskertomuksissa saattaa jopa esiintyä omia sisäkkäiskertomuksiaan.

Varsinainen pääkertomus sijoittuu Saksaan Neckarin jokilaaksoon, mutta henkilöiden nimet on lokalisoitu tyyliin Perttu, Kyöstä ja Kirsiti. He ovat lapsia, joiden isä on ostanut jokilaaksosta vanhan linnan. Linnan kerrotaan olevan hiisien rakentama, ja hiisien taas kerrotaan olevan ”näillä tienoilla muinoin [hallitseman], väkevän noituri-herran poikia”. Linnassa lap-

set kuulevat pelottavaa “raikunaa”, ja jokin koskee yhtä lapsista päähän. Lapset luulevat tontun linnassa riehuvan, mutta heidän isänsä paljastaa, että kyse oli lepakosta (tai yököstä, niin kuin kirjassa sanotaan). Paikalla ovat myös lasten eno sekä paikallinen pastori. Lepakkotapaus sysää liikkeelle keskustelun, jossa kerrotaan historian kuuluisista kummituksista, kuten salaperäisestä haamusta, jonka Julius Caesar joukkoineen näki ennen Rubicon-joen ylittämistä. Näille kaikille tarjotaan rationaalinen selitys – Caesar esimerkiksi oli pyytänyt jotakuta poikkeuksellisen pitkää miestä ilmestymään joukoilleen, jotka näin saisivat rohkaisua hyökkäykseensä. Historiallisten tapausten jälkeen aikuiset esittelevät dialogissa muita kummittelutapauksia ja selittävät ne auki. Aulénilla esiintyy myös yksi sama tarina kuin Juteinillakin: kallon sisälle on jäänyt rotta, joka saa aikaan sen, että kallo näyttää liikkuvan. Perheen palvelija Kirsti ei selitystenkään jälkeen pysty luopumaan taikauskoisuudesta, vaan pelkää, että pastorilla on valtaa “tonttujen ja meninkäisten yli” ja että tämä on vain muuttanut tontun lepakoksi.

Kummitus-jutuissa on oma hengellinen moraalinsa, mutta ennen kaikkea sen tarkoitus on yleisemminkin kasvattava. Lopussa vanhemmat iloitsevat, kun “lapset (...) olivat tyhmän pelkonsa heittäneet; tästä alkaen ei kenkään enää heitä kutsunut **pelkuriksi**, vaan **rohkeaksi**” (lihavointi alkuperäinen).

Aulénin kirjaa ei voi pitää oikeana kauhukirjana, koska hänen kertomuksensa eivät pyri kauhistuttamaan, vaan pikemminkin niiden eetos on päinvastainen: kauhu unohtuu, kun ihminen saa tietää, mikä oudon ilmiön on aiheuttanut. Toisaalta vastaavaa on nähty kauhukirjallisuudessa sittemminkin ilman että lajityyppimäärittely on pitänyt jättää tekemättä. Teoksen motosta voi päätellä, että teos on tarkoitettu kasvattajille, jotka kamppailevat pelokkaiden lastan kanssa.

Aulénin teksti on parhaimmillaan ymmärrettävää ja selkeää. Erikoisia kirjoitusasuja tulee vastaan, kuten “tutentti” opiskelijoista puhuttaessa, ja Aulén käyttää myös sanaa “katteini” kapteenista puhuessaan. Aulénin käyttämässä sanastossa on muitakin erikoisuuksia, esimerkiksi luuranko on “luu-runko” tai “luu-

rakennus”. Tässä uudelleenjulkaisussa ei sanastoon ole kuitenkaan puututtu; ainoa muutos on w-kirjaimen korjaaminen v:llä. Ongelmallinen kohta on kertomus Kreikasta, jossa esiintyy eräs Mikko Kallisorno. Nimi esiintyy myös muodossa Kallisurnus. En ole onnistunut selvittämään, kenestä Aulén (tai hänen suomentamansa ruotsalainen tekijä) siinä kohtaa puhuu.

Todellisesti, ja luonnollisella tavalla selitetyjä Kummitus-juttuja jatkaa Helmivyön sarjaa, jossa on tutkittu suomalaisen kauhukirjallisuuden historiaa: aiemmin on julkaistu Juteinin *Kummituksia*, Aleksis Kiven kauhujuttuja, Uuno Kailaan kauhurunoja ja -kertomuksia sekä *Kehrääjä*-niminen yli sata vuotta kattava historiallinen antologia. Keväällä 2020 ilmestyy myös teokseni *Kuoleman usvaa ja pimeyttä* (Oppian), joka kertoo suomikauhun tarinan. Tämä esipuhe on lyhennetty ja osin editoitu versio siinä olevasta Aulénin teoksen esittelystä.

Turussa helmikuussa 2020

Juri Nummelin

NECKARI-VIRRRAN RANNALLA Saksan maalla on eräs linna, joka on niin vanha, että paikkakunnan asukkaa sen hiisien rakentamaksi luulevat. Tarina sanoo näitten hiisien olleen näillä tienoilla muinoin hallitsevan, väkevän noituri-herran poikia.

Eräs Willing-niminen herra sai linnan perinnöksi. Ehkä oli jo marraskuu käsillä, niin hän kuitenkin vaimonensa muutti kaupunkista, jossa tähän asti olivat asuneet. Heitä seurasi poikansa Perttu ja Kyöstä, sekä tytär Emma. Muutamaman päivän kuluttua tuli myöskin lasten eno, katteini Forbin linnaan.

Lasten isä ja äiti istuivat eräänä ehtona pesän edessä, josta suloinen lämpöys leviäsi, jutellen niitä näitä katteinin kanssa. Yht'äkkiä kuului raikuna sisä-huoneista. Kaikki kiiruhti-

Johan Aulénin ruotsista suomentama *Todellisesti, ja luonnollisella tavalla selitettyjä Kummitusjuttuja, kerroiltut tonttujen ja kummitusten uskomisen estäämiseksi* (1862) on ensimmäisiä suomeksi ilmestyneitä kauhutarinoita. Kirjassa tosin kummituksille ja muille olennoille annetaan tosin luonnolliset selitykset. Teos julkaistaan nyt ensimmäistä kertaa uudestaan. Johan Aulén (1837–1906) oli lennätinvirkailija ja suomentaja, joka työskenteli myös Sanomia Turusta -lehden palveluksessa.

Kustantamo Helmivyö
ISBN: 978-952-7211-57-1

9 789527 211571